

4.2. Rozliczenia pieniężne w obrotach z zagranicą

Polskie przedsiębiorstwa prowadzą działalność gospodarczą nie tylko na terytorium kraju, ale także kooperują z podmiotami zagranicznymi. W ostatnich latach skala obrotów z zagranicą jest coraz większa, co potwierdzają dane statystyczne. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało zwiększenie liczby transakcji wewnątrz-współnotowych ze względu na zmniejszenie barier celnych pomiędzy państwami wspólnego rynku. Doprowadziło także do wzrostu liczby transakcji z krajami spoza obszaru Unii.

Te coraz silniejsze związki wielu krajowych przedsiębiorstw z kontrahentami zagranicznymi stwarzają szanse osiągnięcia korzyści, których realizacja na rynku krajowym nie byłaby możliwa. Jednak dokonywanie transakcji z zagranicznymi partnerami wymaga specjalistycznej wiedzy m.in. w zakresie dokonywania rozliczeń pieniężnych w różnych walutach i z udziałem zagranicznych banków.

Przy dokonywaniu operacji gospodarczych z zagranicą może występować ryzyko polityczne i ekonomiczne (opisane w podrozdziale 3.4.1.), ryzyko kulturowe, ryzyko kursowe i ryzyko wypłacalności.

Ryzyko kulturowe wynika ze specyficznych przesłanek, np. religijnych i może wpływać na obniżoną skłonność miejscowych kontrahentów (partnerów) do wywiązywania się ze zobowiązań finansowych.

Jednak szczególne ryzyko rodzi wyrażanie operacji dokonywanych z partnerami w różnych walutach. Wiąże się z tym bowiem konieczność umijętnego stosowania zasad wzajemnego przeliczania należności i zobowiązań. Ponadto stosunek wymienny walut ulega nieraz istotnym fluktuacjom. Sytuacja taka rodzi **ryzyko kursowe**, o którym będzie mowa w podrozdziale 4.2.1.

Jednocześnie odległość dzieląca siedzibę eksportera i importera oraz współdziałających z nimi partnerów wywołuje istotny wzrost ryzyka w zakresie wypłacalności, czyli tzw. **ryzyka handlowego**. Jego ograniczanie wymaga specjalnych form rozliczeń między kontrahentami, o czym będzie mowa w podrozdziale 4.2.2.

Wiedza z zakresu transakcji zagranicznych i ich rozliczania obejmuje szeroki zakres. W wielu przypadkach opłacalne jest korzystanie w toku przygotowania takich transakcji⁷ z doświadczenia specjalistycznych przedsiębiorstw, prowadzących zawo-
dowo operacje z zagranicą oraz z poradnictwa bankowego.

4.2.1. Kursy walutowe

Pojęcie **waluty** najczęściej jest stosowane do określania środków pieniężnych będących w obiegu w danym państwie. W tym miejscu warto przywołać definicję waluty polskiej i waluty obcej, zawarte w ustawie Prawo dewizowe⁸, zgodnie z którymi:

- waluta polska to znaki pieniężne (banknoty i monety) będące w kraju prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianię,
- waluty obce to pieniądze (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianię oraz wymienne na rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, np. SDR⁹.

Aby jednostka monetarna danego kraju stała się walutą, musi być wymiennalna na walutę obcą.

Przeliczenia zobowiązań lub należności w walucie danego kraju na waluty innych krajów przeprowadza się na podstawie **kursu walutowego**, który jest ceną jednostki pieniężnej danego kraju wyrażoną w jednostkach pieniężnych innych krajów. Odzwierciedla on zatem stosunek wymienny dwóch różnych walut. Niekiedy kurs podaje się nie za jednostkę monetarną, ale za jej wielokrotność, np. za 100 lub 1 000 jednostek.

Tym samym każda operacja gospodarcza w Polsce, której wartość jest wyrażona w walucie obcej, wymaga przeliczenia na złote polskie.

Kwestie przeliczeń i kursów walutowych, jakie mają być do nich zastosowane, określa ustawa o rachunkowości, zgodnie z którą kursami tymi są:

- kurs średni ustalony przez Narodowy Bank Polski obowiązujący na dany dzień,
- kurs kupna lub sprzedaży walut stosowany przez bank, z którego usług korzysta przedsiębiorstwo,
- kurs walutowy w zgłoszeniu celnym¹⁰,
- kurs ustalony w wiążącym przedsiębiorstwo dokumencie (np. w dokumencie kupna/sprzedaży waluty w kantorze).

Kursy ustalone przez banki oraz kantory wymiany walut mogą różnić się od kursów określanych przez bank centralny. Jeżeli jednak zachowana jest wymiennalność waluty krajowej na inne waluty, to odchylenia kursów nie są znaczne.

Kwestie te ilustruje tabela 1, która przedstawia wybrane kursy walut ogłoszone przez jeden z dużych polskich banków dewizowych z dnia 24 marca 2006 r. oraz kurs średni NBP z tego samego dnia.

Tabela 1. Wybrane kursy walut z dnia 24 marca 2006 r.

Kraj	Nazwa waluty	Kod waluty	Kurs ustalony przez bank:		Kurs średni NBP
			kupno	sprzedaż	
Unia Europ.	euro	1 EUR	3,8178	3,9736	3,9051
USA	dolar amerykański	1 USD	3,1762	3,3058	3,2617
W. Brytania	funt szterling	1 GBP	5,5342	5,7607	5,6526
Szwajcaria	frank szwajcarski	1 CHF	2,4114	2,5106	2,4750
Dania	korona duńska	1 DKK	0,5116	0,5326	0,5234
Japonia	jen japoński	100 JPY	2,7001	2,8113	2,7589

Źródło: Opracowanie własne.

⁷ Opis podstawowych operacji w handlu zagranicznym i charakterystyka faz zagranicznej transakcji towa-